

**Міністерство освіти та науки України
Полтавська державна аграрна
академія**

Презентацію на тему: Петро Калнишевський.
Виконав Котельніков Михайло, студент 1-го курсу 1-ї
групи ФВМ.

Петро Петро Іванович
Іванович (1690, с.
Пустовійтівка
Роменського р-ну
Сумської обл , Соловецькі
острови, Архенгельська
обл., Росія) військовий і
політичний діяч,
дипломат, останній
кошовий отаман
Запорозької Січі (з 10
листопада 1764 по 5
серпня 1776), святий
Української православної
церкви.

Ім'я Петра Калнишевського виринає в документах архіву Коша Запорозької Січі з початку 50-х років XVIII ст., коли він займає вищі старшинські посади. Був військовим осавулом, потім суддею Війська Запорозького низового. У 1762 обраний кошовим, але того ж року після зустрічі з царицею Катериною II усунутий з посади. У січні 1765 року всупереч царській волі старшина знову обрала його кошовим.

За доблесть у російсько-турецькій війні років Військо Запорозьке дістало подяку від цариці. Кошовий отаман став кавалером найвищого ордену Російської імперії Андрія Первозванного, йому було присвоєно військовий чин генерал-лейтенанта. Саме з цією нагородою на грудях зображений Петро Калнишевський на іконі Січової Покровської церкви. Це чи не єдине прижиттєве зображення Петра Калнишевського, що збереглося до наших днів.

П. Калнишевський – політик.

Відстоював права Запоріжжя, задля чого неодноразово їздив до Петербурга. Намагався посилити свою владу і обмежував права старшин та козацької ради. Дбав про поширення хліборобства та торгівлі у запорозьких степах, тим самим перешкоджаючи планам Росії щодо колонізації причорноморських степів та посилення російської присутності в Україні.

Військова діяльність Петра Калнишевського найбільше пов'язана з російсько-турецькою війною. На війні запорозькі козаки були ударною, досвідченою, майстерною й мужньою силою російської армії. Запорожці, які здавна знали тактику турецько-татарських військ в умовах причорноморських степів, добре ними вивчених, найкраще могли протидіяти рухливій, легкій азіатській кінноті, що складала основну силу військ противника. Запорозькі козаки особливо майстерно виконували авангардну, розвідувальну службу і не мали собі рівних у переслідуванні розбитого ворога. Важливу роль у ході війни відігравали козацькі флотилії. Залучаючи запорожців до участі у війні, царський уряд не тільки намагався використати високі бойові якості їхнього війська, але й мав намір таким чином відвернути запорозьке козацтво від боротьби за права і вольності Запорозької Січі, участі в антифеодальних рухах.

У коло обов'язків кошового отамана входило й забезпечення освіти в Запорозькій Січі. Тут існувало три спеціальних і 16 загальноосвітніх парафіяльних шкіл при церквах у центрах паланок, слободах, селах. У школах при Святопокровській січовій церкві діти від 12 до 17 років навчалися письму, «цифірі», закону Божому, українській та старослов'янській мові, іншим наукам. Юнаки-джури, яких запорозькі козаки брали в походи, засвоювали в цій школі суворий курс фізичного й військового виховання. Загальне управління всіма школами зосереджувалось у руках кошового отамана.. Безпосереднє управління належало начальнику «світської освіти дітей». Кошовий отаман Калнишевський дбав, аби школи мали відповідні умови для навчання й життя, своєчасно забезпечувалися приміщенням, харчами, книгами. Вся справа освіти була взята «на кошти війська».

Калнишевський- меценат

Петро Калнишевський подарував коштовне Євангеліє рідному селу. Свого часу вартість його була 600 карбованців золотом (за коня давали не більше п'яти. Виготовив його київський майстер Іван Равич. Дарчий напис вигравіювано в нижній частині передньої обкладинки: «Сія книга Євангелія ізделана коштом войска Запорожского низового судії військового Петра Івановича Калнишевського».

Після закінчення російсько-турецької війни і укладення Кючук-Кайнарджійського мирного договору 1774 р. російські кордони відсунулися аж до Чорного моря. Запорізька Січ певною мірою втратила значення крайнього, найпівденнішого прикордонного заслону від татар і турків, а значить втратило свою цінність для Росії. Російський царизм не міг змиритися з **Некерованістю** Запорозької Січі, з її демократичними волелюбними звичаями. «Малоросійська колегія» довела народ до відчаю. Зростають бунти та повстання, поширюється коліївщина

Опір козаків наступу царизму на їхні права та землі відбувався в різних формах. Часто за негласними розпорядженнями Коша й особисто Калнишевського, а інколи й відкритих рішень запорозької січової Ради заселялися зимівниками кордони; військові запорозькі команди, окремі запорожці вступали в сутички з гарнізонами російських фортець, розкидали будівлі, розганяли пости, спалювали оселі. Збройний характер мали також сутички між запорозькими козаками й слобідськими та лівобережними поміщиками, котрі намагалися засновувати маєтки на землях Січі. На початку червня 1775 р. величезне російське військо під командуванням генерал-поручика П. Текелія рушило в напрямі Запорозької Січі. **В ніч на 4 червня (17 червня за новим стилем) 1775 р. царські війська оточили останню Запорозьку Січ.** Сили були нерівними. Тому Петро Калнишевський і січова старшина здали російським військам Січ без бою. Загарбники пограбували військову скарбницю, вивезли зі сховищ зброю з припасами, архів Коша Запорозького.

За наказом Катерини II і розпорядженням військових властей всі будівлі на Січі, крім укріплень, зруйнували, пушкарню засипали. Вища січова старшина була репресована. Кошовий отаман Петро Калнишевський і його два кошових старшини Військовий писар Іван Глоба та Військовий суддя Павло Головатий арештовані без суду й слідства і відправлені в довічне заслання і ув'язнення до Соловецького, Туруханського і Тобольського монастирів. Частина запорожців пішла на Кубань, частина – під турків і прожила там до 1828 року, змінивши 5 січей: Устьдунайську, Банатську, Старосейменську, Котирлезьку та Дунавецьку.

Петра Калнишевського утримували у казематі 15. Його тюремний режим відзначався особливою суворістю - він був позбавлений не тільки листування, а й усякого спілкування з сторонніми особами, і постійно знаходився під пильною вартою солдатів. За переказами, останнього кошового виводили з камери до церкви лише тричі на рік: **на Великдень, Преображення Господнє і Різдво.**

Після шістнадцятирічного перебування в казематі Головленкової тюрми його перевели в кращу камеру поряд з кухнею, де він пробув ще дев'ять років. Лише указом нового царя Олександра I від 2 квітня 1801 р. **Петру Калнишевському було «даровано прощення»** і надано право обрати собі місце проживання на свободі за власним бажанням.

Восени 1803 р. Калнишевського не стало. Перед Преображенським Собором Соловецького Кремля, на сірій гранітній плиті вибито святенницьку епітафію: «Тут поховано тіло в бозі почилого кошового колишнього Запорозької грізної Січі козаків отамана Петра Кальнишевського, засланоного в сію обитель за височайшим повелінням 1776 р. на спокуту.»

Помісний Собор Української Православної Церкви Київського Патріархату у зв'язку з 1020-літтям Хрещенням Київської Русі-України благословив приєднати праведного Петра Багатостраждального (Калнишевського) до лику святих для загального церковного шанування, занести його ім'я у православний церковний календар, чесні останки праведного Петра вважати святими мощами та віддати їх на волю Божу. Собор благословив будівництво храмів на його честь.